BILAGA 1

SAMLAD RISKMATRIS FÖR TRE SCENARIER (EXEMPEL 1-3)

Underlaget är endast för vägledning av hur kulturvärden kan hanteras och vilka risker som finns utifrån de olika scenarierna i ”PM Förutsättningar Kulturvärden Ulvshyttan”. Den här kulturhistorisk riskanalysen av Ulvshyttan i Säters kommun har gjorts enligt Riksantikvarieämbetets metodik och strukturerad efter gällande **lagstiftningshierarki** samt de tre obligatoriska perspektiven: kulturhistoriskt, estetiskt och socialt.

1 Kort slutsats

- **Konsekvenserna** för kulturvärden kan bli **höga** vid ovarsam exploatering, särskilt mot fornlämningar och industrilandskapets struktur (KML, PBL, MB är alla relevanta).
- **Planmässigt** finns goda möjligheter att styra utvecklingen så att:
  - de mest känsliga delarna skyddas
  - ny bebyggelse lokaliseras och gestaltas med hänsyn
  - kulturmiljön används som resurs, inte hinder
- **Samverkan** mellan Ulvshyttans utveckling och kulturmiljövärdena är **realistisk och potentiellt positiv**, om kulturmiljöperspektivet integreras från allra första skeden i planering och projektering.

2 Riskmatris – Samlad jämförelse Exempel 1–3

Skala

- **Låg risk**
- **Medel risk**
- **Hög risk**

---

3 Riskmatris enligt lagstiftningshierarki (KML → PBL → MB)

Lag / Scenario	Exempel 1, i linje med gällande plan	Exempel 2, striktare än gällande plan	Exempel 3, mer tillåtande än gällande plan
Kulturmiljölagen (KML)	*Medel risk*	*Låg risk* (bäst)	*Hög risk*
Kommentar (KML)	Viss ny bebyggelse och ställplatser närmar sig känsliga zoner men buffertzon kan bevaras.	Inga nya ingrepp nära fornlämning; största respekt för buffertzonen.	Ny bebyggelse nära hyttmiljön → risk för påverkan på fornlämningskontext och mark.

Plan- och bygglagen (PBL)	*Låg risk*	*Hög risk*	*Låg risk*
Kommentar (PBL)	Följer gällande planstruktur.	Stark inskränkning av byggrätter → konfliktrisk med fastighetsägare.	Möjliggör utveckling, god genomförbarhet.
Miljöbalken (MB)	*Låg risk*	*Låg risk*	*Medel risk*
Kommentar (MB)	Begränsad ny markanvändning.	Minsta markpåverkan.	Mer VA- och markbehov → viss ökad miljörisk.

4 Riskmatris enligt kulturhistoriskt perspektiv (Riksantikvarieämbetet, Plattform Kulturhistorisk värdering och urval, 2015)

(Kunskap, autenticitet, representativitet)

Perspektiv / Scenario	**Exempel 1**	**Exempel 2**	**Exempel 3**
Kulturhistorisk risk	*Medel risk*	*Låg risk*	*Hög risk*
Kommentar	Buffertzon bevaras, men nya stugor och ställplatser kan närma sig känsliga strukturer.	Industrilandskapets helhet bevaras bäst, inga nya intrång.	Ny bebyggelse närmare hyttmiljön ger risk för fragmentering och minskad läsbarhet av lämningarna.

5 3. Riskmatris enligt estetiskt perspektiv (RAÄ)

(Form, material, rumsbildning, siktlinjer)

Perspektiv / Scenario	**Exempel 1**	**Exempel 2**	**Exempel 3**
Estetisk risk	*Medel risk*	*Låg risk*	*Medel till hög risk*
Kommentar	Viss ny bebyggelse nära hyttområdet kräver gestaltningskontroll.	Industrilandskapets visuella integritet bibehålls.	Kräver strikt placering och materialval – risk för ”campingkaraktär” nära lämningarna.

6 4. Riskmatris enligt socialt perspektiv (RAÄ)

(Identitet, upplevelse, tillgänglighet, brukande)

Perspektiv / Scenario	**Exempel 1**	**Exempel 2**	**Exempel 3**

Social risk	🟢 *Medel risk* (balanserad)	🟢 *Medel risk*	🟢 *Låg risk* (positiv nettoeffekt)
Kommentar	Socialt acceptabel utveckling med viss ny tillgänglighet.	Autenticitet hög – men lägre utvecklingsmöjligheter och upplevelseutbud.	Ger största sociala nyttan: fler funktioner, ökad aktivitet, turism, tjänster.

7 Samlad riskprofil per scenario

Scenario	Samlad riskprofil	Övergripande bedömning
Exempel 1	🟢 **Medelnivå risk**	Balanserat alternativ: kulturvärden hanteras, plan genomförbar.
Exempel 2	🟢 **Lägsta risk för kulturvärden** men 🟢 **största planrisk**	Bäst kulturmiljöskydd, men svårast att genomföra och försvara juridiskt.
Exempel 3	🟢 **Hög kulturvärdesrisk**, men 🟢 **lägst planrisk och högst social nytta**	Riskfyllt ur KML, men störst potential som besöksmål.

Samlad slutsats från riskmatrisen

Exempel 1 – bäst balans mellan kulturvärden och genomförbarhet

- Den samlade risken är **medelhög**, men kan reduceras med planbestämmelser.
- Gynnar både kulturmiljö och fastighetsägare.

Exempel 2 – bäst för kulturvärden, sämst för genomförbarhet

- Kulturhistoriskt, estetiskt och juridiskt (KML) är detta det mest hållbara.
- Planrättsligt är det så begränsande att genomförbarheten är **osäker**.

Exempel 3 – högst risk men störst möjlig utveckling

- Hög kulturmiljörisk p.g.a. närhet till fornlämning och nya volymer.
- Samtidigt störst social och ekonomisk potential.

Sammanfattningsvis framstår **Exempel 1** som det alternativ som bäst balanserar kulturmiljöhänsyn, juridiska förutsättningar och utvecklingsmöjligheter, medan Exempel 2 respektive Exempel 3 representerar ytterligheter med maximalt bevarande respektive maximal utveckling.

8 Samlad riskmatris för Exempel 1–3

Bedömningsgrund	Exempel 1	Exempel 2	Exempel 3
Kulturmiljölagen (KML)	🟡 Medel risk	🟢 Låg risk	🔴 Hög risk
Plan- och bygglagen (PBL)	🟢 Låg risk	🔴 Hög risk	🟢 Låg risk
Miljöbalken (MB)	🟢 Låg risk	🟢 Låg risk	🟡 Medel risk
Kulturhistorisk påverkan	🟡 Medel	🟢 Låg	🔴 Hög
Estetisk påverkan	🟡 Medel	🟢 Låg	🟡 – 🔴 Medel–hög
Social påverkan	🟡 Medel	🟡 Medel	🟢 Låg (positiv nettoeffekt)
Genomförbarhet	🟢 Hög	🔴 Låg	🟢 Hög
Samlad riskprofil	🟡 Medel	🟢 Låg (kulturvärden) / 🔴 Hög (planrisk)	🔴 Hög